

Jézus csodáinak megközelítése

Goethe, a nagy német költő még joggal mondhatta: „A csoda a hit legkedvesebb gyermeke!” —, ma viszont a hívő embereknek is nehézségeket okoz, ahelyett, hogy hitüket lendítené. Az evangélium Isten Szava; Jézus csodáiról olvasva mégis olykor elbizonytalanodunk, zavarba jövünk. A csodát már nem érezzük hitünk támaszának és bizonyítékának, hanem inkább terhének, akadályozójának, mert könnyen kételyek támadnak bennünk a csodaelbeszélések hitellességére vonatkozóan, mert a csodákat nem tudjuk beleilleszteni „természettudományos világképünkbe”, és az sem világos előttünk, mi volt Jézus célja csodáival?

A csoda fogalma, nehézségei

Mindennapi életünkben, a köznyelvben sokszor használjuk ma is a „csoda”, „csodálatos” kifejezéseket. Beszélünk például az Ókor hét csodájáról; „gazdasági csodát” emlegetünk, ha egy ország gyors gazdasági fellendüléséről hallunk. A „csodálatos teljesítmény” kifejezést sportközvetítésekben éppúgy hallhatjuk, mint nagy erőfeszítést kívánó munkák jelzésére. A rádiót, televíziót a „technika csodájának” nevezték éppúgy, mint az űrrepülést, az ember Holdra szállását. „Csodás”-nak mondható az állatok ösztöne, tájékozódó képessége, de „csodálatos” az emberi hősiesség, hűség, szeretet, áldozatvállalás vagy a szerelem is. A *Szentírás csodafogalma* azonban *nem azonos* a köznyelvben használt „csoda” értelmével. — Jézus korában a csoda nem jelentett „olyan történést, amely fölülmúlja a természettörvényt” — ahogyan később a hitvédők a csoda fogalmát meghatározták. Már csak azért sem, mert az Ókorban nem ismerték a „természettörvény” mai fogalmát. A Biblia emberének csoda volt minden olyan esemény, amelyben megsejtette, hogy Isten tevékenykedik. Ez az esemény lehetett egy hirtelen kitört vihar vagy annak gyors lecsillapodása, egy csata kimenetelének szerencsés fordulata, váratlan gyógyulás, vagy más, hasonló esemény, amire senki se számított.

Jézus csodáinak értelmezési nehézségeit egyrészt a természettudományok gyors fejlődése következtében kialakult szemléletmód okozza. A mai ember törekszik *mindenre természetes magyarázatot találni* és vagy *tagadja Isten létezését*, vagy *elveti közvetlen beavatkozásának lehetőségét*. A *történeti kutatások* és a *szellem-tudományok* fejlődése újabb szempontból vetette fel Jézus csodáinak kérdését: Mi a valós alapja, reális magja az úgynevezett „csodaelbeszéléseknek”, mennyit formált, alakított ezeken a keresztényi ősközösség, illetve az evangélium „szerkesztője” a maga céljának megfelelően? — Még súlyosabb kérdés: Modern világunkban mit kezdünk Jézus csodáival? — Nem térhetünk vissza a tudományt megelőző úgynevezett „naiv gondolkodáshoz”? Vagy rakjuk el a csodákat a „régiségek múzeumába”, mítoszok, mesék, legendák világába? Vagy próbálkozunk meg „természetes magyarázatokkal”?

A ma embere *Jézusban nem annyira a „csodatevő hóst” keresi*, mint inkább a szerető testvért, a segítő jó barátot. És, ha — *tegyük fel*, — *feltűnő dolgot vitt is végbe Jézus ezelőtt közel kétezer évvel, mit számít az nekünk?* — Ugyan *miért tette?* Közfeltűnést, bámulatoit akart kelteni? Istenségét, isteni küldetését akarta tán bizonyítani? — De hisz oly kevesen hitték neki! — Vagy talán *jobbá akarta tenni a világot, az embereket?* — De olyan kevesen lettek igazán jobbakk. Nem tudott minden éhezőt jóllaktatni, nem gyógyított meg minden beteget, nem törölt le minden könnyet. És nem neveléses-e ma „ördögűzésről” beszélni, főleg az úgynevezett „Klinkenberg”-i eset után, amikor ördögűzés után, orvosi kezelés hiányában éhen halt egy fiatal lány? — A Szentírásban leírt tünetek alapján Jézus ördögűzéseinél is inkább epilepsziásokra, dühöngő óriásokra, holdkórosokra és elmebetegekre kell gondolnunk.

Jézus csodáinak sajátos vonásai

Fel kell tárniunk Jézus csodáinak jellemző tulajdonságait, mert *ezek különböztetik meg Őt minden más csodatevőtől, ezek adják meg csodatetteinek különlegességét és értelmezésük kulcsát is.*

Jézus minden törekvése a mennyei Atya akaratának teljesítésére irányul, ez az ő „eledele” (vö. Jn 4,34). Mindenben Istent akarja megdicsőíteni. Amikor a gerazai megszállottat meggyógyítja, az kéri, hogy csatlakozhassék Jézushoz, de Ő „nem engedte meg neki. Menj haza a tieidhez — mondta neki — s beszéld el, mily nagy dolgot tett veled az Úr, hogyan könyörült meg rajtad” (Mk 5,19). A béna fiú meggyógyulása után „szemük láttára rögtön felkelt, fogta az ágát, amelyen feküdt és Istent dicsőítve hazament. Mindnyájukat ámulat fogta el, magasztalták Istent...” (Lk 5,25k). A vakon született fiú meggyógyításában is „Isten tetteinek kell nyilvánvalóvá válnia” (Jn 9,3). Lázár halála és feltámasztása is „Isten dicsőségére tesz” (Jn 11,4) és az emberek hitét mozdítja elő (vö. Jn 11,15,42), hogy „meglássák Isten dicsőségét” (vö. Jn 11,40).

Jézus sohasem tesz csodát a látványosságért magáért, sem amikor „jelet kérnek tőle” (Lk 11,29), sem amikor Heródes kíváncsian csodát vár tőle (vö. 23,8). Nem tesz csodát saját érdekében sem amikor a sátán megkísérti (vö. Mt 4,1kk; Lk 4,1kk), sem amikor arra kéri „szállj le a keresztről!” (vö. Mt 27,40; Mk 15,32).

Jézus csodáit egyszerűen lehetetlen kiküszöbölni az evangéliumokból, mert szoros és belső összefüggésben vannak *küldetésével, sorsával*, mint Isten elközelgő Országának jelei. Jézus küldetése: Isten Országának hirdetése, ezért bűnbánatra és az evangéliumba vetett hitre szólít fel (vö. Mk 1,14k). Ennek az Országának az elérésezt jelzi az „ördögök kiűzése Isten ujjával” (Lelkével) (vö. Lk 11,20). A testi bajoktól betegségekktől való csodás megszabadítás gyakran a *bűnök megbocsátásához* kapcsolódik (vö. a béna fiú meggyógyítása és bűneinek megbocsátása Mk 2,1kk parr).

Jézus csodái és tanítása sem választhatók el egymástól. A csodás kenyérszaporítás után beszélt az „élet kenyéréről” a kafarnaumi zsinagógában: „ne romlandó eledelért fáradozzatok, hanem olyanért, amely megmarad az örök életre. Ezt az Emberfia adja nektek, aki mellett az Atya tett tanúságot” (Jn 6,27). — A vakon született fiú meggyógyítása után ezt mondja: „Azért jöttem a világra, hogy ítéletet tartsak, hogy akik nem látnak, azok lássanak...” (Jn 9,39). Lázár feltámasztása előtt ezt mondja: „Én vagyok a Feltámadás és az Élet, Aki hisz bennem, még ha meghal is, élni fog. Az, aki úgy él, hogy hisz bennem, *nem hal meg örökre*” (Jn 11,25k).

Ugyancsak szoros kapcsolat van Jézus csodái és sorsa alakulása közt. Történeti tény, hogy Jézust halálra ítélték és keresztre feszítették. A halálra ítéelés okai közt voltak Jézus csodái is; szombaton végzett gyógyításai is. A bénakezű ember szombaton végbevitt gyógyítása után a farizeusok a Heródes-pártiakkal együtt „tanakodni kezdtek, hogyan okozhatnák vesztét” (Mk 3,6). Szombaton gyógyította meg a nyomorék asszonyt is az egyik zsinagógában, emiatt felháborodottan támadt rá a zsinagóga elöljárója (vö. Lk 13,14). Két nagy csodája: a vakon született fiú meggyógyítása és Lázár feltámasztása pedig — János evangéliumának elbeszélése szerint — *döntő módon járult hozzá, hogy halálra ítélje őt a főtanács*: „Mit tegyünk? Ez az ember nagyon sok csodát tesz, ha tovább tűrjük, mindnyájan hinni fognak benne aztán jönnek a rómaiak és elpusztítják szentélyünket is, népünket is” (...) — Kaifás javaslata: „Jobb, ha egy ember hal meg a népért, mintsem az egész nép elpusztuljon” (Jn 11,47k. 50).

Jézus csodái és a Jézusba vetett hit között érdekes összefüggést figyelhetünk meg. Jézus néha a hitet a csoda feltételeként kívánja meg. Márk evangélista szerint Názáretben azért nem tudott csodát tenni, mert ott nem hittek benne (6,5). Máskor Jézus ezt mondja: „*Hited meggyógyított!*” (A jerikói vak meggyógyításakor: Mk 10,52; a hálaadásra visszatérő, megtisztult leprásnak: Lk 17,19; a vér folyásból kigyógyult asszonynak: Mk 5,34). Máskor meg éppen a csoda ébreszt hitet. Jézus — miután járt a vízen, — beszáll a bárkába, apostolai „tédre hullottak előtte és megvallották: valóban Isten Fia vagy!” (Mt 14,33). Lázár feltámasztása után is a zsidók közül „sokan hisznek Jézusban” (Jn 11,45). A kánai menyegzőn végbevitt csodája után „tanítványai hittek benne” (Jn 2,11). A meggyógyult vak is eléje borulva kiáltja: „Hiszek, Uram!” (Jn 9,38).

„Hiszek! Segíts hitelenségemen!” (Mk 9,24) — kiált fel őszinte megrendült-ségében az epilepsziás fiú édesapja és ezzel azt fejezi ki, hogy a hit sohasem lezárult, tökéletes erény, hanem állandóan fejlődő, bontakozó, néha meg-meg-torpanó, majd újból kezdő és Isten segítségére rászoruló isteni ajándék és em-beri magatartás.

Jézus csodáinak egyik legeredetibb vonása, hogy mindegyik vagy Jézussal való személyes kapcsolatból indul ki, vagy személyes kapcsolatot teremt. Ezt nem értették meg azok, akik csak „jeleket” kívántak. „Miért akar jelet ez a nem-zedék?” — kérdezte. Igazán mondom — *ez a nemzedék nem kap semmiféle jelet!*” (Mk 8,12).

A legtöbb csodaleírás érzékelteti ezt a személyes kapcsolatot. Jézus ellátogat Péter anyósának házába. Az anyós lázasan, betegesen fekszik. Jézus „odament hoz-zá, s kézen fogva fölsegítette. Erre megszűnt a láza és kiszolgálta őket” (Mk 1,30k). Milyen jószágon mondja Jézus a béna fiúnak: „Fiam! Bűneid bocsánatot nyertek” (Mk 2,5). Közvetlenségét érezhetjük a vér folyásos asszony meggyógyítá-sakor is, — aki talán szegyelte betegségét — és féltékeny vallotta be, hogy meg-érintette Jézus ruháját: „Leányom, hited meggyógyított! Menj békével és ma-radj egészséges!” (Mk 5,34). És milyen gyöngéden fogja meg Jairus lányának ke-zét: „Talita kum! — Kislány, kelj föl!” (Mk 5,41) Egy szír-fóníciai pogány asz-szony arra kéri, úzze ki leányából a gonosz lelket. Jézus elutasítja kérését mond-ván: Nem való elvenni a gyerekektől a kenyeret és a kiskutyának dobni! — Az asszony azonban nem sértődik meg, szellemesen válaszol: „Igen Uram, de azért a kiskutyák is esznek az asztal alatt abból, amit a gyerekek elmorzsol-nak.” Jézus mi mást válaszolhatott erre? „Ezekért a szavakért menj, a gonosz lélek elhagyta lányodat” (Mk 7,24—30). A csodás módon meggyógyítottak közül sokan követték Jézust, köztük „néhány asszony, akiket a gonosz lelkektől és különféle betegségektől megszabadított, — Mária, melléknévén magdalai, akiből hét ördög ment ki, Johanna, Heródes intézőjének, Kuzának a felesége, Zsuzsanna és még sokan mások...” (Lk 8,2k). Jézus irgalmas szeretetéből fakadó jó csele-kedetért személyes viszonzást vár. Ezért fáj neki, hogy a meggyógyított tíz lep-rás közül csak egy tér vissza hálát adni. „Hát a kilenc hol maradt? Nem akadt más, csak ez az idegen, aki visszajött volna, hogy *dicsőítse Istent?*” — kérdezi csalódottan (Lk 17,17k). A hálára, viszonzszeretetre, Jézus követésére hívó fel-szólítást csak kevesen értik meg. Pedig Jézus az „élet terheit” hordó embereket hívja magához: „Gyertek hozzám mindnyájan, akik elfáradtatok, és én megköny-nyítlek titeket. Vegyétek magatokra igámat és tanuljatok tőlem, mert szelíd va-gyok és alázatos szívű, s megtaláljátok lelketek nyugalmát” (Mt 11,28k).

Jézus csodáinak ez a jellege különösen kitűnik, ha összehasonlítjuk a kora-beli más csodaelbeszélésekkel. Ilyen csodákról olvashatunk a hellénista irodalom-ban és Istent dicsőítő himnuszokban (1), továbbá az úgynevezett „arétológiák-ban” (erénytanokban), amelyek egy-egy Isten hatalmát dicsőítik nekik tulajdo-nított csodákkal kapcsolatban (2). A görög-római „gyógyító-istenek” (Aszklepiosz, Szerapisz) szentélyeiben is találtak fogadalmi táblákat. Ezek közül a legérde-kesebbek Aszklepiosz istennek Epidaurosz városában egykor nagy látogatottság-nak örvendő szentélyében talált oszlopokra írt csodaelbeszélések. Négy oszlopon mintegy nyolcvan csodás gyógyulásról olvashatunk (3). Néhány érdekes leírást röviden ismertetünk. Egy Kleo nevű nő „ötéves terhesség után” a szent helyen egy fiúgyermeket szült, és a fiú, rögtön születése után megmosakodott a forrás-nál és anyja körül kezdett futkározni. *Euhipposznak* egy lándzsa hegye fúródott állkapcsába és így élt öt évig. Amikor mély álomba merült a szentélyben, Aszklepiosz isten kivessi a lándzsahegyet. A fiú egészségesen tér haza, — kezé-ben a lándzsavéggel. — Egy félszemű athéni nő: *Ambrózia* álmában meggyógyul, de mivel előzőleg gúnyolódott a gyógyulásokon, egy ezüsből készült kis malac-figurát kell felfüggesznie a szentély falára.

A csodatevő bölcselők közül *Tyanai Apollót* kell kiemelnünk. A Kr. u. I. században élt, többnyire Kisázsiaiában működött. 217 táján Filosztratosz írta meg életrajzát és ebben *mintegy húsz csodáját* sorolja fel (4). Feltámasztott egy halott menyasszonyt, akit véglegesen sírva kísért a temetőbe. Ezenkívül olvashatunk egy sánta, egy vak, egy béna, egy nehéz szülés előtt álló nő és egy dühöngő elmebeteg meggyógyításáról, négy ördögűzésről és hat úgynevezett természeti cso-

dáról. Apollót „Isteni férfinak” (theiosz anér) tartották; — Filosztratosz szerint inkább „bölc ember” volt; csodái is bölcsességének mintegy illusztrációi. Tanítványokat is gyűjtött maga köré, ezeket is a „bölcességre” tanította.

Csodákról, ördögűzésekről olvashatunk a zsidó irodalomban is. „A rabbinikus hagyomány szerint a Messiás csak Isten egyszerű eszköze lesz, minthogy az Úr személyesen hajtja végre a megváltás művét; ha mégis jeleket és csodákat vártak a Messiástól, — ez csak azért volt — hogy a nép megbizonyosodjék a messiási kor hajnalának végérvényes felragyogásáról” — írja Kurt Hruby tanulmányában (5). A Talmud és a Midrás is leírja néhány rabbi csodatetteit, ördögűzéseit. R. Hanina b. Dossa — a Jeruzsálemi Talmud szerint — már „saruja levetésével” (az imához való készülődés jeleként) esőt tudott előidézni (6).

Ha ezeket és egyéb korabeli csodákat összehasonlítjuk Jézus csodáival, megállapíthatjuk, hogy ezek megmaradnak egy kis körben. Vagy a „kultikus környezeten” belül maradnak, — természetes gyógymódokat is alkalmazva — és a szentély papjainak „anyagi hasznára is” törekszenek, — mint a legtöbb *epiduroszi* és az istenek szentélyeihez kötődő csodáknál látjuk, — amellett néha egészen fantasztikus elemeket is tartalmaznak; — vagy egy bölc, — ma úgy mondanánk inkább „karizmatikus” ember jótéteményei (Tyanai Apolló), vagy pedig megmaradnak az egyéni és alkalmi segítség keretein belül, (Egyéb hellenisztikus és rabbinisztikus csodák) vagy csak merőben a „látványosságra” törekvő „prodígiумok”, amelyeknek esetleges történeti magvát teljesen elfedik a fantáziaszülte színes, túlzó képek.

Jézus csodáit szem- és fültanúk beszélnek el. Ezek a csodák sohasem maradnak meg az egyszeri segítség szűk emberi keretein belül, hanem mindig az egyetemleges és végső üdvösség szimbólumai. — Jézus maga a „megszemélyesült isteni uralom”. Páratlan, egyedülálló személyiség az emberiség vallástörténetében, aki csodatetteiben *egybekapcsolja a jelenben nyújtott segítséget az eljövendő, egyetemességgel*. Jézus csodái nemcsak önmagukban értékek, hanem az elközelgő Isten Országának jelei! Így kell értelmezni az ördögök kiűzését (vö. Lk 11,20). A börtönben sínylő és Jézus iránt érdeklődő Keresztelő Jánosnak ezt üzeni: „Menjete s adjátok tudtul Jánosnak; amit hallotok és láttok: Vakok látnak, sánták járnak, leprások megtisztulnak, süketek hallanak, halottak feltámadnak, a szegényeknek pedig hirdetik az evangéliumot. Boldog, aki nem botránkozik rajtam” (Mt 11,4–6). — A béna fiúnak először *bűneit bocsátja meg, bénaságából csak azután gyógyítja ki* (vö. Lk 5,17–26; parr). — Amikor a kiküldött 72 tanítvány örömmel újságolja: „Uram (...) nevedre még a gonosz lelkek is engedelmeskedtek nekünk” — ezt válaszolja: „De mégse annak örüljétek, hogy a gonosz lelkek engedelmeskednek nektek, inkább annak örüljétek, hogy nevetek fel van írva a mennybe” (Lk 10,17,20).

Bizonyítják-e Jézus csodái isteni küldetését? — Erre a kérdésre így válaszolhatunk: *Alkalmasak ennek bizonyítására, de ezt nem mindenki fogadta el* — már Jézus korában sem. Jézus maga kéri: „Ha nekem nem hisztek, higgjétek a tetteknek, hogy végre lássátok és értsétek: az Atya bennem van s én az Atyában vagyok” (Jn 10,38). „A tettek, amelyeket Atyám nevében végbeviszek, tanúságot tesznek mellettem” (Jn 10,25).

Erre hivatkozik Szent Péter első pünkösdi beszédében is: „A názáreti Jézust az Isten igazolta előttetek a hatalmas csodákkal és jelekkel, amelyeket, — amint tudjátok — általa vitt végbe köztetek” (ApCsel 2,22). A jeruzsálemi hívek is ezért imádkoznak: „Nyújtsd ki kezedet, hogy gyógyulások menjenek végbe, jelek mutatkozzanak és csodák történjenek szent szolgád, Jézus nevében” (ApCsel 4,30).

A hitetlen embernek azonban, — aki megátalkodik hitetlenségében — *nem bizonyító erejű jel* még a halottak feltámadása sem. A dűsgazdagról és a szegény Lázárról szóló történet végén Ábrahám ezt mondja a pokol lángjaiban győtrődő, ám testvérei sorsáért aggódó egykori gazdag embernek: „Ha Mózesre és a prófétákra nem hallgatnak, — ha a halottak közül támad fel valaki, — annak sem hisznek” (Lk 16,31). Ezért állapítja meg Szent János: „Jóllehet ennyi csodát tett (Jézus) a szemük láttára, mégsem hitték benne” (12,37). De még a benne hívők közül is sokan *nem merték hitüket megvallani*, mert „többre tartották az emberek megbecsülését, mint az Isten dicsőségét” (Jn 12,43). Ezért még a Jézus nevében művelt csodák sem biztosítják a „mennyei országot” (vö. Mt 7,21–23).

Jézus csodái az egyetemes, *végső üdvösség szimbólumai, elővételezései, előkészítői*. Szent Pál a Korintusiaknak írt első levelének tizenkettedik fejezetében a Szentlélektől Krisztus testének építésére kapott kegyelmi adományok közé sorolja a „csodatevő hatalmat”, a „gyógyító erőt” (12,28), de azután figyelmeztet: „Törekedjete az értékesebb adományokra! Ezért mindennél magasztosabb utat mutatok nektek” (12,31). A „mindennél magasztosabb út” és kiválóbb adomány a *tanúretet* (vö. 1Kor 13. fejj.). A csodák: Isten tanúsága Jézus mellett. „Az Isten tanúsága az, hogy tanúságot tett a Fia mellett. (...) ennek a tanúságnak az a tartalma, hogy az Isten örök életet adott nekünk, s ez az élet az Ő Fiában van” (1Jn 5,9.11).

A csodák megközelítései

Egy szobrot körüljárhatunk, lefényképezhetjük előlről, oldalról, felülnézetben. A szobor ugyanaz marad, bár a képek mindig kissé másnak mutatják. Az ilyen különböző megközelítések egybevetése, összehasonlítása *teljesebb megértést nyújt Jézus csodáiról*, és előkészíti annak megfontolását: mit jelentenek életünkben Jézus csodái?

A csodákat mindig „*emberi képességeket meghaladó erőknek*” tartották a zsidók, a pogányok éppen úgy, mint az első keresztények. *Szent Ágoston* a csodákat a „teremtés szituációjába” helyezi és mint „gyorsított növekedést”, „gyorsított gyógyulást” fogja fel, mert szerinte a legnagyobb csoda maga a *teremtés*. A természetben rend uralkodik, a csodákban viszont láthatatlan, rejtett eszmei magvak (rationes seminales) csíráznak ki. Így a csoda — Ágoston szerint — fölülmúlja ugyan a természet megszokott mértékét, de nem múlja felül a maga teljességében vett teremtést.

Szent Anzelm a csodák okát *Istenben látta*, — mint később *Aquinói Szent Tamás*: A csoda a *természet rendjén kívül esik*, (praeter naturam) — szerzője Isten. — A későbbiek során a csodák természetfölöttiségét úgy értelmezik, hogy különbséget tesznek *Elsődleges Ok* (Isten) — és *másodlagos okok* (teremtmények) között. A skolasztikus bölcsélet általánosan elfogadott értelmezése szerint a csodát közvetlenül Isten hozza létre a *másodlagos okok felfüggesztésével, megkerülésével vagy kikapcsolásával*. Az érvelés így hangzik: Amit Isten megtehet másodlagos okokon keresztül, azt közvetlenül is megteheti; — hiszen Isten teremt, fenntartja, kormányozza a világot, közvetlenül közreműködik minden teremtett ok tevékenységével. — Ez a felfogás szoros összefüggést lát Isten szabadsága és a természettörvények úgynevezett „feltételes szükségszerűsége” között (7). *Hiányossága* ennek a felfogásnak, hogy Istent mint saját művét karbantartó, javítgató mestert képzelel el, s egy sikra helyezi az isteni közbeavatkozást a teremtményi okok tevékenységével, és ezzel helytelenül értelmezi Isten világon felettségét (transzcendenciáját) és evilági közvetlenségét (immanenciáját) is.

A katolikus teológia sajnos sokáig nem vette komolyan a természettudományok, a történettudomány, az embertudomány és szellemtudományok fejlődése nyomán kibontakozó *világképet* és kitartott a skolasztikus megoldás mellett. Ez az értelmezés közben *egyre tarthatatlanabbá vált* nemcsak a *modern gondolkodás számára*, hanem a *mélyebben átértett metafizika se igazolta*, és később az is kiderült, hogy a *Szentírás és a hagyomány* helyes magyarázatához sem szükséges, hogy a csodát Istennek a világ rendjébe való közvetlen beavatkozásaként értelmezzük. Ezért a katolikus teológusok egy csoportja — a múlt század vége óta — *Maurice Blondel* bölcselő, *Newman* bíboros és a kibontakozó *biblikus tudományok* hatására egyre inkább a *csodák jelszerűségét hangsúlyozza*. A csoda jel, amely tanúsítja Isten üdvösséget felkínáló szeretetét és felszólít a hitre (8). *F. Taymans* szerint az *1. Vatikáni zsinat* szintézisbe hozta a hagyomány két nézőpontját, amikor a csodát olyan *rendkívüli eseménynek* minősítette, amely *mindig vallási összefüggésben* történik (9).

A napjainkban egyre általánosabbá váló *katolikus metafizikai értelmezés* szerint a *csoda Istentől mindig másodlagos okokon át létrehozott esemény*. Isten sohasem lép a másodlagos okok helyébe — vallja *P. Schoonenberg* (10). Isten a létet is, a cselekvést is *saját tulajdonukul* adja a másodlagos okoknak. Ha Isten több erőt ad, a teremtmény is jobban kiveszi részét a cselekvésből. Isten „természetfölötti beavatkozása” tehát *nem kapcsolja ki a természetes okokat, hanem*

inkább fokozottabb mértékben bekapcsolja a tevékenységbe! Ezt a véleményt fejti ki és alapoza meg a magyar származású *Weissmahr Béla* müncheni professzor is (11). *R. Sonnen* (12) a kérő ima hatásának megértéséhez azt ajánlja, hogy mélyebben gondoljuk át Isten transzcendenciáját és immanenciáját. Isten — rejtett módon — mindenütt jelen van, a természet „zárt oksága” csak a dolgok felszíne, egy belülről ható szabad valóság megnyilvánulása. Hasonló ahhoz, mint amikor *szabad akaratommal* mozgatom tagjaimat, — és mégis minden a *fiziológiai törvények szerint megy végbe, — az én irányításomra*. A csoda „belső valósága” csak a befelé nyitott ember előtt tárul fel. „Ha egyszer a *megtestesülést elfogadjuk*, akkor nem húzhatunk többé határt a között, ami felfogásunk szerint lehetséges, — és ami nem lehetséges. (...) A lehetetlen és lehetséges közötti határ meghúzását szívesebben alapoznám arra a gondolatra: *Nem tudhatjuk, mit jelent Isten világon kívülsége világon belüli tevékenységében*” (13) — írja *W. A. de Pater*, aki a nyelvtanulmányok segítségével keresi a csoda és a természet-tudományok összefüggését.

Ez a metafizikai értelmezés, amely szerint Isten soha nem közvetlenül, hanem mindig teremtményeken át hozza létre a csodákat, —

- *nem jelenti az isteni cselekvés egy szintbe hozását a teremtményi tevékenységgel;*

- *nem jelenti Isten függetlenségének, szabadságának tagadását;*

- *ugyanakkor tisztán megőrzi az isteni tevékenység különleges jellegét.*

Igy Jézus csodáit is értelmezhetjük a *természettörvények felfüggesztése nélkül*, és a *hitet nem a természetes megismerés ellentétéként*, hanem az emberi megismerés mélységi dimenziójaként fogjuk fel, „amely az Istennel személyi közösségre hivatottságunk alapján kezdetlegesen már az ember mindenféle személyes megismerésében *jelen van, — ezt azután — vagy pozitíven kibontakoztatjuk, vagy negatíven elfojtjuk magunkban*” (14).

Végül még két megjegyzést kell tennünk:

1. *A csoda lehet Jézushoz vezető út, de nem mindenkinek és nem mindig, nem kizárólagosan: vannak más utak is!* (Igehirdetés, az élet tanúságtétele, vértanúság, stb.).

2. Másrészt viszont a csoda lehetősége, ténye, és biztos felismerhetősége ma is a *teológia lényeges kérdése*. Vonatkozik ez elsősorban Jézus csodáira. A csodákban ugyanis Isten szabadon és személyesen tevékenykedik a világban. Szabad és személyes isteni tett nélkül viszont „nem lenne üdvösségtörténet, nem lenne nyilvánlatkoztatás, sőt: Isten személyes voltáról se lenne semmi biztos ismeretünk. Az üdvösség személyes Istenébe vetett hit és az a meggyőződés, hogy Isten nem hagyja magára az általa teremtett világot, — hanem üdvösségi tetteit szabadon és hatalmasan viszi végbe a történelemben és a természetben — ugyanannak két aspektusa. Am ebből az is következik, hogy *Isten evilágba való közvetlen és különleges belenyúlásának a fogalma lényeges eleme a hitnek*. Elgondolhatóan enélkül a szó teológiai értelmében vett hit” (15) —, írja *Weissmahr Béla*.

A csodák hírére az emberek különbözőképpen reagálnak. Vannak hiszékeny emberek, de vannak túlzottan kritikusok is. A racionalisták szerint a csoda ellene mond a természet törvényeinek, tehát lehetetlen. A hívő ember válasza a csodára legyen kritikus, de nem eleve minden lehetőséget visszautasító! — „Vizsgáljatok felül mindent, a jót tartsátok meg!” — figyelmeztet *Pál apostol* (1Tesz 5,21).

A *nem hívő racionalisták* különböző okokból utasították vissza a csodák lehetőségét. *Baruch Spinoza* filozófus kételkedett először módszeresen a csodákban azért, mert ellentétesnek látta azokat a *természettörvénnyel*. „Nincs csoda, (...) a régi vallásból semmi sem maradt, csak a külső kultusz (...), a hit semmi más, mint hiszékenység és előítéletek” — írja (16). *H. S. Reimarus* azt állítja, hogy a keresztény hit — korabeli formájában — *csak babonáság lehet*. Megkísérelti a *csodák természetét magyarázatát* (17). *C. F. Bähr*d ugyanacsak természetes módon értelmezi a csodákat, — a hitszónokoknak azt javasolja, hogy csak az „épületes tanításokat” magyarázzák, mert a *csodák inkább kételkedést keltenek, mintsem hitet* (18). *D. F. Strauss* kétségbe vonta Jézus istenségét és a *csodák történetiségét*. Szerinte a csodaelbeszélések „a keresztény missziós hithirdetés mitikus költeményei” (19).

A hívők és nem hívők csoda-vitáiból IX. Piusz pápa egyetlen kiutat látott: megerősíteni a hagyományos, tekintélyi katolicizmust. Ezért adta ki az úgynevezett „Syllabust”, amely többek között elítéli azt a tételt, amely szerint a Szentírás csodaelbeszélései „költők kitalálása” (20). Az I. vatikáni zsinat szerint a kinyilatkoztatás hitelességét isteni tették: csodák és jövendölések bizonyítják (21). Maurice Blondel a csodát „Isten jeleként” értelmezi csakúgy, mint L. Monden is (22). Hangsúlyoznunk kell azonban a csodák esemény-jellegét, nehogy eltévedjünk a „mítoszok, mesék, legendák” útvesztőiben.

A liberális protestáns teológia elvetette a „közvetlen isteni beavatkozást”. Így viszont nehezen tartható a Jézus istenségébe vetett hit. Ezért Karl Barth arra szólít fel: „Vegyük komolyan a kinyilatkoztatást!” — Ám ennek tárgya: Jézus Krisztus és nem a biblikus világkép. A teremtetést is Isten „kegyelemszerű kiválasztásaként” értelmezi és elutasítja a „természetes istenismeret” lehetőségét. Rudolf Bultmann szerint nyilvánvaló, hogy a ma emberre nem fogadhatja el az ókori bibliai világképet, amely különben se nem keresztény, se nem érthető, se nem lehetséges. Ezért a szentírási csodaelbeszéléseket mítosztalanítani kell, tanításukat életünkre kell alkalmazni és nem szabad „kozmosz értelmezést” keresni bennük!

A katolikus szentírástudósoknak XII. Piusz pápa „Divino afflante Spiritu” kezdetű enciklikája engedte meg a „történetkritikai módszer” alkalmazását 1943. szeptember 30-án (23). A Pápai Biblikus Bizottság instrukciója — VI. Pál pápasága idején — még szélesebb távlatokat nyitott 1964. április 21-én (24). Megengedte a „formai történeti módszer” alkalmazását és a hagyomány hármasság fejlődési fokozata (Krisztus, apostolok, szent szerzők) közti különbségtételt. „Ha az exegéta nem ügyel mindarra, ami az evangéliumok keletkezésére és összeállítására vonatkozik, és nem veszi figyelembe mindazt, vagy nem helyesen alkalmazza, amit a legújabb kutatások hoztak, nem tölti be hivatását, hogy tekintse át mindazt, amit a szentírók szándékoltak és valóban mondtak” (uo.).

A csodák keresztény történetkritikája figyelembe veszi, hogy Jézus Krisztus történeti szituációban élt, kora embereivel érintkezett. Személye és tanítása egyeket vonzott, — ezek felismerték benne a Messiást — mások viszont nem veték figyelembe vagy elutasították. A Jézus Krisztusba vetett hit maga is „történeti tapasztalás”, — ami közvetítő hagyományozással jut el hozzánk. Erre a hagyományra is hatott a *további kultúra, világkép* és a különféle *nyelvi adottságok*. A kinyilatkoztatás igazságát ki kell emelnünk a történeti összefüggésekből, e szabály szerint: *Hitünk ugyan időhöz kötött gondolkodásban nyer kifejezést, de nem szabad egy korhoz kötött világképhez rögződni!*

Szükséges a szövegek kritika ahhoz, hogy felismerjük a *mitikus elemeket*. Ezeket nem szétrombolni és nem kiküszöbölni akarjuk, hanem inkább *rámutatunk jelentést hordozó feladatukra*, hogy a Biblia képei a mai embernek is érthetők legyenek! Ugyanakkor tudomásul kell vennünk *megismerésünk korlátait* is, hiszen az Istentől szóló beszéd állandóan abban a veszélyben van, hogy értelmetlenül válik. Ezért van szükség képekre, szimbólumokra, példabeszédekre. „Egyre világosabban kitűnik, hogy a *mitikus szimbólumok* nem csupán egy ma már túlhaladott világkép kifejezési formái, hanem egyfajta *beszédmódot ábrázolnak*, és a valóság olyan dimenzióit tárják fel, amelyeket aligha lehet másképpen megragadni mint szimbólumokban” — írja Walter Kasper (25). A szentírási csodaelbeszélések *„kijelentési értékét”* át kell helyoznünk saját korunkba, hogy ne legyen a hit akadály a felvilágosult embernek sem, hanem *mindenkit elvezessen a hit igazságainak mélyebb megértéséhez*.

A csodaelbeszélések leírásában, végső megfogalmazásában figyelünk kell a *rövidítésekre, bővítésekre, egybekapcsolásokra*. Ezeknek a történeteknek egy része bibliai idézetekbe (vö. Mt 8,17), vagy különleges „mondásokba” (lógiákba) toroklik (vö. Mt 8,18—9,8), néha vitába kapcsolódik (vö. Mt 9,18,33). Végül is minden csoda *Jézus követésére szólít fel, vagy személyére mutat rá*.

A csoda lehetőséget ad az Istennel való találkozásra, figyelmünk ezért elsősorban *az eseményre irányul, nem annyira a szövegre*. Ám ha a csodát jobban meg akarjuk ismerni, figyelünk kell a szövegre is. A csodát különböző szavakkal fejezi ki a héber és a görög nyelv.

A héber „'ót” — a görögben „szémeion” jelet jelent, nem feltétlenül „rendkívüli jelet”. A héber „mofet”, aminek megfelel a görög „terasz” az Ószövetségben Isten művét jelenti, a pogány világban viszont félelmetes, ijesztő, rendkívüli dolgot, (latin megfelelője: portentum, monstrum). A csoda jelzésére használt másik két szópár: „göbura” — „dünamisz”; illetve „gödulot” — „megaleia” (latinban: magnalia) *hatalmas, nagy tett, erőmegnyilvánulás*. Ritkábban használatos a héber „nifla'ot” — görög megfelelője: „thaumazia”, jelentése: csodás dolog (latinban: mirabilia). A héber „ma'aszé”, amelynek a görög „ergon” felel meg: *Isten tettét jelenti*, a természetben és a történelemben egyaránt.

Mint ahogy az isteni kinyilatkoztatás a történelemben egy meghatározott korban, népből és kultúrában, nyelvben nyert kifejezést, ezért a csodaelbeszélések értelmezésénél ügyelnünk kell a *kultúrtörténeti összefüggésekre* is. — Az Ószövetségben a csodák a szerető és szabadító Isten különleges megnyilvánulásai, amelyekkel párbeszédet kezdeményez választott népével, vagy egy egyénnel.

Az újszövetségi csodaelbeszélések nagy előnye az ószövetségiéekkel szemben az — hogy nem sokkal megtörténésük után írásba foglalták, ezért nincs legendás színezetük. — Egyszerű leírások — helyi adatokkal. — Jézus személye köré csoportosulnak — még az apostolok csodái is (vö. a sánta koldus meggyógyítása az Ékes kapunál, ApCsel 3,6).

A csodaelbeszélések nyelvezete a Szentírásban használt elbeszélési forma nekünk ma már idegen. Ma az eseményeket tudósításokban, tényszerű leírásokban, riportokban közlik. A szentírási csodaelbeszélések először csak *szájhagyomány útján* terjedtek, később *írásba is foglalták*. A korabeli elbeszélőnek nem a pontos számok, a tények „tényszerű” leírása a fontos, hanem inkább célokat, feladatokat, összefüggéseket tár fel. Mondhatjuk úgy is: nem „fényképet” akar nyújtani, hanem „festményt”. Az elbeszélő (leíró) maga is kapcsolatban van az eseményekkel, hisz bennük és saját élményein átszűrve adja tovább és így közvetíti másoknak is a *megértés, a megtapasztalás élményét*. Egy sportesemény közvetítésekor a hazája csapatának szurkoló riporter se csak száraz tényeket közöl, hanem a rádióközvetítésbe, a televíziókommentárba beleviszi saját gondolatait, érzéseit, felemlegeti élményeit, hangot ad kívánságának, kifejezi csalódottságát, bosszankodását vagy örömét is. — Hasonlóképpen a csodaelbeszélés is — nemcsak leír, hanem értelmez is, igyekszik a hallgatót (olvasót) meggyőzni és további követelményekre elkötelezni. Az eseményt mintegy belülről érteti meg. A megtörtént esemény élményekben és helyzetképekben tárul elénk, hogy Jézus személyes üzenetét közvetítse nekünk.

Mert a *rendkívüli esemény mindig isteni üzenet hordozója* és Isten érzékelhető válasza az ember üdvösséget kereső vágyódására. A csodák, az úgynevezett „gondviselésszerű események” és az „imameghallgatások” tehát csak fokozatban különböznek egymástól. Izrael népe minden nagyobb eseményt „Isten jeleként” értelmezett, az apostoloknak jel volt *Krisztus egész élete, beszédei, tettei, csodái*, az egyháznak pedig jelként szolgált mindaz, amit az apostolok tanítottak, átadtak Jézusról.

Egyes exegeták a csodaelbeszélések szövegének „*aprólékos vizsgálatát*” tartják a legfontosabbnak, mások szerint az értelmezés feladata a szövegösszefüggésekből *kibontani a valóságos kapcsolatokat*. Vannak, akik úgy vélekednek, hogy a hermeneutika nem is „értelmezéstudomány” — hanem *tényleges értelmezés* (interpretatio in actu) — amely azt vizsgálja, mit akar ez a szöveg nekem itt és most mondani?

Az őskeresztény közösség előbb létezett, mint a csodaelbeszélések mai formája. A csodatörténetek és az ősközösség között bizonyos értelemben „*dialektikus*” összefüggés van. „Szem előtt kell tartanunk, hogy olyan hagyomány van itt előttünk, amelynek a *formáját a hívő közösség adta meg*.” (26). A Szentírás magyarázójának az a feladata, hogy *felfogja a szöveg értelmét és továbbadja másoknak*. De ennek az értelemnek összhangban kell állnia a Szentírás többi könyvének és az *egyháznak a tanításával*, és alkalmazni kell azt korunk emberének *jelenlegi problémáira*. A szöveg értelmezése legyen „*teremtő módon nyitott*” a ma embere felé.

A szentírási szöveget nem szabad tárgy gyanánt kezelni és meg kell találnunk annak módját, hogy a *csodaelbeszéléseket érthetővé* tegyük a Szentírás nyelv-

vét nem ismerőknek, a be nem avatottaknak is. Két végtől óvakodjunk. Ne legyünk „csak elbeszélői” a csodáknak, minden magyarázat nélkül — másrészt ne akarjuk a csodás történeteket minden áron belekényszeríteni egy előre elgondolt teológiai rendszer „Prokrusztész-ágyába”. Először „fenomenológiai leírást” adjunk a csodákról: „a csoda olyan fizikai tény, amely egy (vagy több) egyén fizikai üdvére-javára irányul, a nézőknek megdöbbenőnek tűnik, minthogy fölülmúlja az ember tényleges erőit” (27), — írja *Xavier Léon-Dufour*. A csoda mindig pontosan meghatározott emberi nyomorúság enyhítésére törekszik, nyitott mind a *vallásos jelenség* gyanánt való értelmezésre, mind pedig arra, hogy *történeti tényként* értékelhessük.

Helytelen tehát minden „dogmatizáló értelmezés”, amely Jézus csodáinak jelentőségét csak *Isten végtelen irgalmában és bűnbocsánatában* látja (R. Bultmann) —, mert amint *K. Barth* helyesen megjegyzi, a *csodák* nem annyira a bűnös, mint *inkább a szenvedő embereken segítenek*. De éppoly helytelen a *mindent „jelképbe feloldó” magyarázat* is, mert tagadja a csodák esemény-jellegét. (Vakok gyógyítása a lelki vakság gyógyítását jelenti; a vihar lecsillapítása: az egyház hajója körüli viharok lecsendesítését; halottfeltámasztások a lelki halálból való feltámasztást, stb.). „Az Újszövetség csodái nem „mirákulumok”” (28). A jel és a csoda egymással bensőséges kapcsolatban van és a csoda „jelet adó esemény” (29). Jézus minden csodája visszautal feltámadása dicsőségére és irgalmasságának megnyilvánulására, egyúttal a végső üdvösség korának „elővételezése”.

Jézus csodáinak jelentősége

L. *Feuerbach* szerint az evangéliumi csodaelbeszélések „csak a képzelet szüleményei” (30). Gyermeeki vágyak kivetítései, amelyek azt kívánják, hogy mindig a jó győzzön a gonosz fölött. Az igazság az, hogy Jézus csodáinak történeti magva van. Külső előadási formájuk a továbbhagyományozás során csiszolódott, alakult, színeződött, de az evangélisták szemtanúk tanúsága alapján „elejétől kezdve mindennek szorgalmasan utána jártak és pontosan leírtak” (vö. Lk 1,14; Jn 20,30). Céljuk az volt, hogy elhiggyék az emberek, Jézus a Messiás, az Isten Fia és a hit által életük legyen benne, és tudjuk, hogy „igaz az ő tanúságuk” (vö. Jn 21,24).

A *betegek meggyógyítása* azt mutatja, hogy Jézus az ember testi-lelki bajának gyógyító orvosa. Az *ördögök kiűzése* jelzi Isten Országának eléréését és mutatja, hogy Jézus szívében mindig a jóság uralkodott! Olyan hatalommal rendelkezett, amely *képes legyőzni a gonosztságot*, bármilyen formában támad is az emberre. A *halottak feltámasztásai* bizonyítják, hogy Ő az élet és halál Ura, legyőzi a halált és a benne hívőknek, az őt követőknek örökéletet ad! Az úgynevezett *természeti csodák* (Víz borrhá változtatása, vihar lecsendesítése, járás a vízen, csodás halfogás, kenyérszaporítás, stb.) az jelenti, hogy hatalma van a természet erői fölött is. A végérvényes, eszkatologikus üdvösség előrejelzései ezek.

A csodák jelentősége a ma emberének: az, hogy *Isten szent jelenlétébe helyeznek*. Isten a csodatevő Jézusban világosan kifejezte önmagát, de meghagyta a hit szabadságát. Ha elfogadjuk Jézus csodáit, választ kapunk feltámadása kérdésére is. Jézus feltámadása *új fényvel ragyogja be* Jézus csodáit. „*Ez alapoz meg minden csodaelbeszélést*, — ez a bizonyosság, hogy Jézus a halált végérvényesen legyőzte, — ez a *feltámadás titka*, — nem olyan csoda, amely megállapítható lenne, mégis ez alapoz meg minden csodát” — írja X. Léon-Dufour neves biblikus (31).

Igy a kritikának nincs joga ahhoz, hogy a csodatörténeteket csupán emberi vágyak kivetítésének tekintse és a mesék birodalmába utalja. — Lehet, hogy Tyanai Apolló is nagy csodatevő, karizmatikus ember volt, lehet, hogy a pogány istenek szentélyeiben és a zsidó rabbik imájára is történtek csodák. Nem akarunk a világban minden jót és szépet Jézus Krisztusnak, vagy a kereszténységnek tulajdonítani. Tiszteletben tartjuk és készségesen elismerjük más vallások, világnézetek értékeit is. De keresztény hitünk szerint Isten Igéje mintegy *összpontosította magát a názáreti Jézusban*, Benne fejezte ki magát a legtökéletesebben, Benne lett emberré! Csodatetteiről szóló elbeszélések tehát ma is elevenen ható valóságok!

Ahogy egy művészeti ismertetés, leírás vagy kritika pontosan leírhatja egy mű keletkezésének körülményeit, korát, elkészítési módját, technikáját, történetét, — ezt teheti meg a „bibliakritika” is — a csodaelbeszélésekkel. De a művészi alkotást csak akkor érti meg és éli át a néző (olvasó, hallgató), ha „teljes egészében engedí magára hatni a művet” és belemerül szemléletébe. Ha sonló a helyzet Jézus csodáinál is. A mai olvasó is besorolja magát a ma is élő hagyományba; rá van bízva a szöveg „megszóltatása”, időszerűvé tétele, életére történő alkalmazása. Ehhez szükséges, hogy a hívek szemlélődjének, elmélkedjenek Jézus csodáiról, hatoljanak bele azok legmélyebb jelentésébe, főleg pedig a csodákon át is törekedjenek arra, hogy „szívükben megerősödjék és a szeretetben egyesülve eljussanak a tökéletes megismerés teljes gazdagságára, Isten titkáinak, Krisztusnak a megismerésére. Benne rejlik a tudomány és a bölcsesség minden kincse” (Kol 2,2k).

A szöveg üzenete ennyi: *tanúsítja a csodaesemény létezését*. Esemény nélkül nem lenne értelmezés, nem lenne magyarázat, nem lenne életünkre történő alkalmazás, szimbolikus jelentés. De a lényeg mégsem a „puszta tény”. *Jézus csodája Isten hozzám intézett üzenete, amely felszólít a hitre és a hitből fakadó életre*. Mindig az élet helyreállítását, erősödését, gyógyulását, növekedését szolgálja. Csak a hit ismerteti meg a csoda jelenlétével. A csoda elismerése viszont *utat nyit Isten titkába*. Így kezdődik el Isten párbeszéde az emberrel. A csoda áttöri korlátozottságunkat, és magányunk szűk köréből kiszabadulva utunk nyílik a Szentlélekben Jézus által az Atyához (vö. Ef 2,18). A csoda lényegét akkor kezdjük megsejteni, ha beépítjük a *Szentháromság misztériumába*, ahonnan minden élet fakad. A görög szentatyák felfogása szerint az élet végső, titokzatos *forrása az Atya*, hordozó *Edénye a Fiú*, kiárasztó *csatornája a Szentlélek*, akin át „kiáradt szívünkbe Isten szeretete” (vö. Róm 5,5). „Ebbe a misztériumba helyezze a csoda egyszerű és nyilvánvaló lesz; az Atya életét annak a világnak átalakításában közli velünk, amely körülövez minket és ami mi vagyunk. A csoda *belépés Isten szabadságába és szeretetének túlsordulásába*” — írja Xavier Léon-Dufour (32).

Az I. vatikáni zsinat óta a *csoda katolikus értelmezésében* bekövetkezett *fejlődést* a következőkben foglalhatjuk össze:

— Ma jobban megértjük a csodaelbeszélések formai kialakulásában az őskeresztény *közösség formáló-alakító* részvételét, és az *evangélisták* végső formát adó *szervezői szerepét* teológiai mondanivalójuknak, célkitűzésüknek, olvasóközönségük igényének megfelelően;

— Ma *nem annyira a „természet erőinek felfüggesztéséről”* beszélünk, hanem inkább a *természetes okok hatékonyságának felerősítéséről* az Istentől szándékolt cél érdekében; vagy az Istentől létrehozott *„kinyilatkoztatási helyzet és konstaláció”* alkalmából történő „lét-alap kinyilvánulásáról” (33), amikor Isten „a lét és értelem végső mélységéig feltárja önmagát”;

— A csodát ma nem annyira egy kinyilatkoztatott, tárgyilagosság „külső, isteni, objektív bizonyítékaként” értelmezzük, hanem inkább úgy, mint *Isten személyes felszólítását*, amellyel *párbeszédet*, személyes szeretet-kapcsolatot *kíván velünk létesíteni*;

— A csodát ma nem annyira „Isten hatalma megnyilatkozásának” fogjuk fel, mint inkább *szerető jeladásnak*, „amellyel az ember ígéretet kap arra, hogy *hozzáférhet saját léte hordozó alapjához, a Szeretethez, Aki az Isten, és Aki szeretetével ki akarja segíteni az embert az önmagától való elidegenedésből, a hitelenség és a gőg okozta elidegenedésből, a ténszerű elidegenedésből, mindentféle közösségi és egyéni elidegenedésből*. Ez a „Szokatlan”, „Isten nagy tettei”, — a szentírási üzenet középpontja és ezért Jézus csodái azonosak Jézus egyéb tetteivel és beszédével is. Nem a „természet fölött és ellenére”, hanem olyan isteni alakítások és rendezések ezek, amelyeknek felmérésére a rendről alkotott foglalmaink valójában nem megfelelőek” (34).

A csoda tehát Isten irántunk való szeretetének megnyilvánulása; — ennek viszonzásául a bennünk felébredő, kibontakozó szeretet pedig „Isten csodája”. — „Megismertük a szeretetet, amelyet Isten oltott belénk és hittünk benne”. (1Jn 4,16).

Jegyzetek: (1) Például a Kr. e. VI. századból származó **XXXIII. homéroszi himnusz** a vihart lecsillapító Dioszkóroszokról szól; **Aeliusz Aristidész** (Kr. e. II. században) Aszklepiosz és Szeráplon gyógyító csodatetteit írja le. — (2) Vö. **R. Reitzenstein:** Hellenistische Wundererzählungen Leipzig, 1906. 9—99; **A. Kiefer:** Areotologische Studien, Fribourg; 1929; — (3) **R. Herzog:** Die Wunderhellungen von Epidauros, Leipzig, 1931; **F. Robert:** Epidaure, Paris, 1935; — (4) **G. Petzke:** Apollonius; **D. L. Tiede:** Charismatic; **A. Chassang:** Apollonius de Tyane, sa vie, ses voyages, ses prodiges, Paris, 1862; **F. C. Conybeare:** Philostratos, The life of Apollonius, I. II. Londres, 1912; — (5) **Kurt Hruby:** Perspectives rabbiniques sur le miracle, **Xavier Léon-Dufour** és társai: Les miracles de Jésus, Paris, 1977. 80.; — vö. „Sept miracles du Messie” — **P. Jellinek:** Bet ha Midrasche 3-e partie, Leipzig, 1858; — (6) j. Ta’anit, III. 12,67; — (7) Ez volt az uralkodó felfogás a XIX. század végének és a XX. század elejének katolikus apologetikájában, vö. **F. Rodé:** Le miracle dans la controverse moderniste, Paris, 1965. 25—34; **L. Lercher:** Institutiones Theol. Dogm. I. Oeniponte, 1927. 115; **R. Garrigou-Lagrange,** De revelatione, II. 51950. 40; — (8) **R. Gleason:** Miracles and Contemporary Theology, Thought, 37 (1962) 20.; **E. Dhanis:** Qu’est-ce qu’un miracle? — Gregorianum, 40 (1959) 201—241; **L. Monden:** Theologie des Wunders, Freiburg, 1961; **G. Siegmund:** Theologie des Wunders, Theologische Revue, 58 (1962) — (9) **F. Taymans:** Le miracle, signe du surnaturel, NRTh 77 (1955) 225—245; — (10) **P. Schoonenberg:** Bund und Schöpfung. Zürich, 1970. 168; — (11) **Béla Weissmahr:** Gottes Wirken in der Welt, Frankfurt am Main, 1973. 53; — (12) **R. Sonnen:** Gods Werkzaamheid in onze wereld, Gesloten causaliteit in smeelgebed, Verbum 30 (1963) 331—394; — (13) **W. A. de Pater:** Theologische Sprachlogik. München, 1971. 51—108; — (14) **B. Weissmahr:** i. m. 185.; — (15) **B. Weissmahr:** i. m. 1.; — (16) **B. Spinoza:** Theologisch-politischer Traktat, Philosophische Bibliothek, 1965. Bd 83,8; — (17) **H. S. Reimarus:** Fragmente eines Unbenannten, 1774; — (18) **C. F. Bahrdt:** Briefen über die Bibel im Volkston, 1782; — (19) **D. F. Strauss:** Das Leben Jesu kritisch bearbeitet, 1835; — (20) **DS 2907;** — (21) **DS 3009,** vö. uo. 3034; — (22) **L. Monden:** Le miracle, signe de salut, Louvain, 1960; — (23) **DS 3826—3831;** — (24) **DS 3999 (a—e);** — (25) **W. Kasper:** Das theologische Problem des Bösen, **W. Kasper—K. Lehmann:** Teufel, Dämonen, Besessenheit, Mainz 1978. 57.; — (26) **Rudolf Renner:** Die Wunder Jesu in Theologie und Unterricht, Lahr/Schwarzwald, 1966. 54.; vö. **W. G. Kümmel:** Die neutestamentliche Exegese, München (1964) 44.; — (27) **Xavier Léon-Dufour:** Approches diverses du miracle, Les miracles de Jésus, 39.; — (28) **R. Renner:** i. m. 19.; — (29) **Paul Tillich:** Systematische Theologie, II. Stuttgart, (1956) 139.; — (30) **L. Feuerbach:** L’essence du christianisme. 1843.; — (31) **X. Léon-Dufour:** Structure et fonction du récit de miracle, i. m. 351.; — (32) **X. Léon-Dufour:** Conclusion. i. m. 366.; — (33) **P. Tillich:** Systematische Theologie, I. Stuttgart, (1956) 149.; — (34) **R. Renner:** i. m. 31.

BALÁZSOVICS MIHÁLY VERSE

Megkísérlek

KALNOKY LÁSZLÓNAK

*Örökkön készenlétben
köztes állapotaimmal
mint a háromkirályok
barangolok, s emlékeim
akár jelenmagam.*

*A hallgatásból érkeztem.
Higgadt eszméletem
megvétőzza a nevetést,
a sirást. Jártas lettem
a testtelen félelemben
és utálok azt, aki
nem mer visszaütni.*

*Az évszakok fogságában
pirosodom-feketedem
mint az átvérzett kötés.
Kezemügyében szerszámok,
okos kövek és hideg vasak.
Megkísérlek megmaradni.
Kímerevedni az időből.*